

Francouzská filozofie 19. a 20. století

Jean-Paul Sartre

Svoboda

Svoboda, nezbytná podmínka k nicování nicoty, není proto *vlastnost*, která by mezi jinými vlastnostmi příslušela podstatě lidské bytosti. Již jsme ostatně poznamenali, že vztah existence a esence je u člověka zcela jiný, než je tomu u věcí světa. Lidská svoboda předchází u člověka jeho esenci a činí ji možnou, takže lze říci, že esence lidského bytí tkví v jeho svobodě. To, co nazýváme svoboda, nelze vůbec odlišit od *bytí* lidské reality. Není tu *napřed* člověk, který se *pak* může stát svobodným, nýbrž mezi bytím člověka a *svobodným bytím* není vůbec žádný rozdíl. (*Bytí a nicota*, str. 63)

Stud

Čistý stud není pocit, že jsem takový či jiný zavrženíhodný předmět, nýbrž je to vědomí, že vůbec jsem *předmětem*, že se *poznávám* v tomto degradovaném bytí, závislém a ztuhlém pro druhé. Stud je pocit *původního pádu* ne proto, že jsem se dopustil toho či onoho pochybení, nýbrž prostě proto, že jsem „upadl“ do světa, mezi věci, a protože potřebuji zprostředkování druhého, abych byl, co jsem. Ostych a zvláště obava, abych nebyl přistížen nahý, jsou jen symbolické specifikace původního studu: tělo zde symbolizuje naši bezbrannou předmětovost. Obléci se znamená zastítní svou předmětovost a uplatňovat právo vidět, aniž jsem viděn, tj. právo na to, být čistým subjektem. (*Bytí a nicota*, str. 348-9)

Autenticita

Pozorujeme číšníka v kavárně. Jeho gesta jsou živá a jistá, poněkud příliš přesná, trochu příliš rychlá, přistupuje k hostům poněkud živějším krokem, uklání se trochu přehnaně úslužně a jeho hlas i oči vyjadřují zájem, který je o něco horlivější v souvislosti s hostovou objednávkou /.../ Celé číšníkově chování vypadá jako hra. Dává si záležet na tom, aby jeho pohyby zapadaly do sebe, jako u mechanismu, u něhož jeden pohyb pohání druhý, ale i výraz tváře a hlas působí mechanickým dojmem. Svým pohybům dává hbitost a neúprosnou rychlost, jakou se vyznačují věci. Číšník hraje, a přitom se baví. Komu však předvádí svou hru? Není třeba ho dlouho pozorovat, abychom se o tom přesvědčili: hraje, že *je* kavárenským číšníkem. (*Bytí a nicota*, str. 101)

Literární tvorba

„Vidím svou ruku, ležící na stole. Žije – jsem to já. Otevírá se, prsty se roztahují a natahují. Ruka leží na zádech. Ukazuje mi své tlusté břicho. Vypadá jako převrácení zvíře. Prsty jsou nohy. Bavím se tím, že je rozhýbávám, velice rychle, jako nohy kraba, který spadl na záda... Vidím nehty – to jediné ze mne nežije. A kdoví. Ruka se obrací, rozplácne se na břicho, teď mi předkládá záda. Stříbrná, mírně lesklá záda – jakoby záda ryby, nebýt těch zrzavých chloupků a prstních kloubů. Cítím svou ruku. To jsem já, ta dvě zvířata zmítající se na konci mých paží. Má ruka škrábe jedno klepeto nehtem druhého; cítím její váhu na stole, který nejsem já.“ (*Nevolnost*, str. 129)